

dr hab. Adam Solak, prof. APS
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej
w Warszawie

Warszawa, 28.08.2023

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Lubońskiej

**„Wzory kultury fizycznej w przekazie medialnym a poczucie sensowności ciała
uczniów szkół ponadpodstawowych”**

**napisanej pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Ryszarda
Bartoszewicza, prof. AWF**

Uwagi wstępne

Współczesne wzmożone dyskursy naukowe nakreślają myślowy horyzont w najważniejszych kwestiach życia jednostki ludzkiej, społeczeństw i instytucji wspomagających, czy wprost przygotowujących do właściwego funkcjonowania w życiu rodzinnym, szkolnym i społeczeństwach wszelkich kategorii. Twórcze i merytoryczne dyskursy naukowe rozstrzygają, a przynajmniej dają przyczynek do porządkowania wielu struktur szeroko rozumianej edukacji i wypełniania jej twórczą treścią. Przez to wprowadzają ład i optymalizują dobre rozwiązania w wielu życiowych problemach. Współczesny człowiek nie tyle szuka nowych problemów, co one „narzucają” się same posiadając różną przyczynowość. Problemy posiadają swoistego rodzaju „zadaniowość”; mają za cel tworzyć obszary, które z naukowego i wychowawczego punktu widzenia domagają się permanentnego porządkowania rzeczywistości. Należy spojrzeć na nie wielopłaszczyznowo i wielowątkowo, rozległe i w sposób pogłębiony. Zastanawiamy się, co trzeba poprawić, co wnieść nowego w obszar „wzorów kultury fizycznej w przekazie medialnym a poczuciu sensowności

ciała uczniów szkół ponadpodstawowych”. „Edukacja i nauki o niej powoli wychodzą z postmodernizmu. Znów możemy dążyć ku sensom i wartościom. Nie możemy już uciec od zagadnień aksjologicznych, kulturowych, edukacyjnych, które postmodernizm spychał na margines. (...) Postmoderniści są silni sceptycyzmem wobec prawdy, mylonej z wiedzą. W sukurs przychodzi im w tym programowa ambiwalencja, filozoficzny antyfundamentalizm oraz metodologiczny abstrakcjonizm. Postmodernistyczna interpretacja wyników badań może służyć tylko i wyłącznie do uzasadnienia dominującej opinii i punktów widzenia, a nie do odkrywania prawdy obiektywnej lub absolutnej” (K. Denek).

Recenzowaną rozprawę doktorską Pani mgr Magdaleny Lubońskiej przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Ryszarda Bartoszewicza, prof. AWF, zaliczam do tych wartościowych projektów naukowych, które stanowią nie tylko potwierdzenie kompetencji Kandydatki do pierwszego stopnia naukowego, ale dzięki nowatorskiemu i oryginalnemu podejściu, przyczynia się do poszerzenia debaty pedagogiki, kultury fizycznej, aksjologii, edukacji szkolnej, edukacji medialnej, dotyczącej kwestii przedmiotowej postawionej w tytule dysertacji „Wzory kultury fizycznej w przekazie medialnym a poczucie sensowności ciała uczniów szkół ponadpodstawowych”. Wspomniane dyscypliny i subdyscypliny naukowe, dzięki tego rodzaju pracom ubogacone zostają pogłębioną i uzupełnioną nową wiedzą w przedmiotowym punkcie wyjścia. Projekt ten w ogólnym oglądzie, co potwierdzam następnie w szczegółowej analizie zawiera za wyżej cytowanym K. Denkiem kategorie naukowe, taki jak: wzory kultury fizycznej, przekaz medialny, poczucie sensowności ciała, pedagogiczną aksjosferę kultury fizycznej, poszukiwanie prawdy obiektywnej oraz metodologiczny racjonalizm.

Postawione przez Doktorantkę cele poszukiwań badawczych zostały zrealizowane z zastosowaniem właściwych strategii badawczych; strategii poznawczej, teoretycznej i praktycznej z elementami implikacyjnymi. W rezultacie przyjętej przez Doktorantkę metodologii mieszanej ilościowo-jakościowej uzyskano pełny obraz badanej rzeczywistości i zjawisk z tym powiązanych.

Po podkreśleniu, już we wstępnym fragmencie recenzji, oryginalności projektu stanowiącego podstawę dysertacji doktorskiej Pani mgr Magdaleny Lubońskiej

prezentuję niżej bardziej szczegółowe oceny dotyczące rozwiązania przez Doktorantkę postawionego problemu badawczego. Skupiam się zatem na poprawności merytorycznej i metodologicznej oraz ogólnej wiedzy Doktorantki w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz dziedzinie nauk społecznych (rozumianych interdyscyplinarnie) ukazanych w pracy, by oszacowanie odzwierciedlonych w tekście umiejętności pracy naukowej zamknąć formalną oceną.

1. Ocena dysertacji w ujęciu teoretycznym i metodologicznym

W strukturze rozprawy zwraca uwagę klarowny układ rozdziałów uzupełniający specyfikę prac teoretyczno-badawczych. Doktorantka umiejętnie przechodzi od analiz teoretycznych do założeń natury metodologicznej, a następnie do szczegółowej (wręcz na wysokim poziomie precyzji) analizy wyników badań i wniosków. Struktura, o której mowa obejmuje sześć rozdziałów, poprzedzonych merytorycznym wstępem, wnioskami z badań z obszarem dyskusyjnym, obszerną bibliografią, wykazem tabel oraz spisem diagramów.

Słusznym wydaje się, by Doktorantka dokonała podziału pracy według triady: część teoretyczna, część metodologiczna, część empiryczna i część implikacyjna. Czyniłoby to spis treści czytelniejszym.

Zważywszy wskazany wyżej rozmach konceptualizacyjno-realizacyjny nie dziwi objętość dysertacji. Jej układ i sposób ustrukturyzowania treści odpowiadają formule z badań realizowanych w konwencji mieszanej. Struktura pracy jest przejrzysta, poszczególne rozdziały (a w nich podrozdziały) wynikają jeden z drugiego i tworzą spójną całość.

We wstępie Doktorantka przedstawia w ujęciu szczegółowym analizę tematu, z założeniami motywacyjnymi o podstawach źródłowych. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że Autorka podjęty temat osadza w obszarze edukacji medialnej oraz pedagogiki wartości ciała. Doktorantka zaznacza, że „Podjęty temat pracy doktorskiej odpowiada na (...) potrzebę uczniów, a także motywowany jest chęcią oddziaływania dydaktycznego za pośrednictwem mediów na poczucie sensowności względem ciała osoby badanej” (s. 8).

Sformułowany temat pracy, zgodnie z wymogami metodologicznymi tego rodzaju prac naukowych, jest wyjątkowo ważny, perspektywiczny, problemowy oraz jednoznacznie określa przedmiot badań. Temat posiada niewątpliwie charakter nowatorski, ponieważ „przy wyborze tematyki pracy uwzględniono własne zainteresowania Doktorantki (s. 8). Nie tylko są to zainteresowania naukowe Doktorantki, ale jak zaznacza we Wstępie, posiada własne doświadczenie praktyczne wraz opracowaniem autorskiego projektu MłodeTaleny.online.

Już z treści wstępu wynika, że praca ma charakter interdyscyplinarny i subdyscyplinarny, dotyczy nowych problemów, których opracowanie przynosi potrzebne i oczekiwane społecznie i jednostkowo konstatacje. Jest autentycznie twórcza poznawczo, spełnia w pełni formalne, merytoryczne i metodologiczne kryteria empirycznych, uzasadnionych w założeniach teoretycznych prac doktorskich.

Treści rozdziału pierwszego noszącego tytuł: „Problematyka badawcza” mają charakter interdyscyplinarny. Uwidacznia się to w pięciu podpunktach właściwie ustrukturyzowanych. Treści rozdziału (przekaz medialny i sytuacja polskiej młodzieży w świetle literatury, wzory kultury fizycznej w formacji cielesnej uczniów, zachowania ryzykowne młodzieży, profilaktyka problemów młodzieży, pedagogika wartości ciała jako odpowiedź na potrzeby młodzieży) są bardzo bogate treściowo, łączą wielorakie teorie z szeroko rozumianego obszaru nauk społecznych. Dzięki takiemu podejściu uzyskano holistyczny obraz problematyki badawczej. Chciałbym zwrócić uwagę na fakt, że Doktorantka bardzo dobrze poradziła sobie z selekcją materiałów źródłowych i ich syntezą.

Ocena treści rozdziału pierwszego jest jednoznacznie pozytywna. Doktorantka, umiejętnie integruje wiedzę z zakresu nauk społecznych, humanistycznych nauk o zdrowiu. Daje dowód swoistego ponadprzeciętnego odczytania i umiejętności logicznego łączenia wątków z różnych dyscyplin naukowych. Czego dowodem jest umiejętnie przechodzenie i interdyscyplinarne powiązanie wielorakich dyscyplin w obszarze przedmiotowego problemu badawczego.

Niewątpliwym atutem rozprawy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Lubońskiej są kolejne dwa rozdziały o charakterze metodologicznym oraz projektowy w ujęciu analitycznym. Te dwa rozdziały posiadają swoiste założenia o charakterze

triangulacyjnym, ponieważ zgodnie z poglądami Stanisława Palki, „triangulacja umożliwia pełniejsze, wielostronne i bogatsze poznanie uczynionego przez badacza obiektu, stwarza możliwość ujmowania go z różnych perspektyw, różnych sposobów widzenia i na różne sposoby”. Są to założenia (choć jasno nie wyartykułowane) oparte o triangulacyjną strategię badawczą. Charakter badań został umieszczony w interpretatywnym paradygmacie oraz paradygmacie synergiczno–partycypującym, który sprzyja poznaniu w szerszej perspektywie różnych wyłaniających się zależności.

Na uwagę w rozdziale drugim „Założenia metodologiczne” zasługują precyzyjne opisy kolejnych etapów procedury badawczej. Towarzyszą im merytoryczne uwagi dotyczące przyjętych rozwiązań. Punktem wyjścia jest przyjęcie jasno określonych paradygmatów naukowych, przedmiotu i celów badań, typów i schematów badań, narzędzi badawczych oraz metody doboru osób do badań. Przedmiot badań koreluje z tematem pracy i interesujące poznawczo przedstawienie kompozycji celów, ze szczególnym uwzględnieniem celu aplikacyjnego, tj. „wskazania możliwości wykorzystana zastosowanych w projekcie rozwiązań edukacyjnych w szkolnictwie”, co czyni przedmiot badań jasnym i kontekstowym. Konsekwencją przyjętej strategii badawczej był dobór metod, technik i narzędzi badawczych, świadczący o wysokich kompetencjach merytorycznych i metodologicznych Doktorantki. Taką samą ocenę wystawiam charakterystykom badanych grup i wydłużonej w czasie organizacji badań. Doktorantka zadbała o należyłą etyczność przeprowadzonych badań.

W rozdziale trzecim „Przekaz medialny wzorów kultury fizycznej a poczucie sensowności uczniów w projekcie MłodeTalenty.online” Doktorantka dokonała prezentacji autorskiego programu wychowania fizycznego – pośredniego MłodeTalenty.online. Interesującym poznawczo jest wskazanie na takie obszary projektu jak: egzystencjalny wzór kultury fizycznej a poczucie zrozumiałości w konstelacji ciała ludzkiego, symboliczny wzór kultury cielesnej a poczucie zaradności w kontekście ciała, społeczny wzór kultury cielesnej a poczucie sensowności w kontekście ciała. Ten swoisty naukowy czworokąt: egzystencjalny – symboliczny kulturowy i społeczny to strukturalizm szeroko rozumianej połączenia aksjofery kultury fizycznej, medialnej i sensowności ciała ludzkiego młodego człowieka.

Doskonałym uzupełnieniem jest wskazanie na treści i cele newsletterów w projekcie MłodeTalent.online.

Prezentacja wyników badań ilościowych i przeprowadzenie ich analiz (jako rozdział czwarty) są na wysokim poziomie dokładności, zgodnie z przyjętymi wcześniej założeniami metodologicznymi. Zarówno prezentacje, jak i analizy są przygotowane z dużą starannością, z dbałością o czytelność (wykresy) i zrozumienie kontekstu badawczego.

Rozdział piąty: „Wyniki badań jakościowych” posiadaj należytą strukturę metodologiczno-poznawczą. Struktura przedstawiania poszczególnych 12 not: skuteczność przekazu medialnego jako wynik interakcji; media jako odpowiedź na potrzeby nowoczesnego człowieka; odwrócona rzeczywistość w mediach; rodzina a świat wartości i kierunek działań; aktywność fizyczna jako centrum struktury życia codziennego; postawy wobec współżycia seksualnego; postawy wobec tożsamości i orientacji płciowych; postawy wobec pornografii; myślenie przyczynowo-skutkowe a zachowania ryzykowne; interwencja osób trzecich a wolność wyboru; postrzeganie świata przez respondentów; indywidualne potrzeby i potrzeby społeczności szkolnej w kontekście projektu dla młodzieży jest integralna i odpowiada kolejności zawartych w pracy problemom badawczym. Część ta nie tylko zawiera „schematyczne wnioski” ale posiada walor, którym jest personalistyczne i podmiotowe spojrzenie na omawiane zagadnienia. Jest to o tyle ważne, o ile mamy dzisiaj do czynienia w uprawianiu nauk o człowieku „bez człowieka” jako podmiotu działań wychowawczych, a nie jednostce liczbowej. Wnioski i dyskusja (choć Autorka tego nie zaznacza) są przeprowadzone w koncepcji personalizacyjno-podmiotowej. Teoretyczno–praktycznym dopełnieniem tegoż rozdziału są obserwacje, integrowanie danych i teorie ugruntowane. 14 teorii zostało zaprezentowane na wysokim poziomie konceptualizacji.

Rozdział szósty „Powrót do biblioteki” w sposób bardzo precyzyjny odpowiada na postawione pytanie „Czy badania innych naukowców potwierdzą powstałe w tej pracy teorie? Doktorantka czyni to w oparciu o metodologię teorii ugruntowanej w trzech blokach tematycznych: wychowanie do mediów, wychowanie do wartości ciała, wychowanie do myślenia. Prowadzone analizy zaowocowały implikacjami dla

praktyki edukacji i kultury fizycznej. Są to niejako „rekomendacje” z jednej strony osadzone w dobrze dobranej teorii i praktyce, z drugiej zaś oryginalne propozycje aplikacyjne.

Bibliografia jest imponująca pod względem ilościowym i jakościowym. Jak wcześniej wspomniałem została w całości poddana analizie.

2. Wiedza w dyscyplinie i ogólna kultura naukowa

Doceniając wkład dysertacji do współczesnego dyskursu dotyczącego „wzorów kultury fizycznej w przekazie medialnym a poczucie sensowności ciała uczniów szkół ponadpodstawowych”, chciałbym w jej końcowym fragmencie podkreślić raz jeszcze kompetencje merytoryczne Doktorantki i wskazać na kilka dodatkowych, powiązanych z nimi, odzwierciedlonych w dysertacji, wskaźników umiejętności prowadzenia pracy naukowej oraz ogólnej kultury naukowej.

Teoretyczno-metodologiczne kompetencje Doktorantki widoczne w szerokiej i oryginalnej konceptualizacji badań własnych wsparte są niewątpliwie erudycyjnie.

Obszerny zestaw bibliograficzny, do którego sięga Doktorantka, przygotowując dysertację, świadczy o bogatej wiedzy w reprezentowanej dyscyplinie. W prowadzonych studiach, przeglądach, omówieniach, analizach i interpretacjach Autorka korzysta z tych źródeł i literatury, które odpowiadają przyjętemu stanowisku teoretyczno-metodologicznemu. Doktorantka wie do czego i w jakim celu się odwołuje. Wielość odwołań świadczy nie tylko o wiedzy Doktorantki w dyscyplinie, ale o Jej szerokiej kompetencji teoretycznej i świadomości metodologicznej. Wykazała kompetencje w zakresie dokonywania wyborów uprawiania dyscypliny ze znajomością tła, a także innych nauk społecznych oraz szeroko rozumianej humanistyce i prawie, i jako taki dobrze rokuje na dalszy, w pełni już samodzielny, rozwój naukowy.

Nie mam wątpliwości, że Doktorantka jest właściwie przygotowana do prowadzenia badań naukowych. Jej kompetencje merytoryczne (autorka artykułów przywołanych w przypisach); a także, co bardzo istotne, metodologiczne należy ocenić jako wyróżniające.

Proponuję by praca w całości, bądź też jako artykuły została opublikowana. Brakujące w pracy numeracje stron traktuję jako błąd techniczny.

W rezultacie szczegółowej analizy pracy doktorskiej Pani mgr Magdaleny Lubońskiej „Wzory kultury fizycznej w przekazie medialnym a poczucie sensowności ciała uczniów szkół ponadpodstawowych” napisanej pod kierunkiem naukowym Pana dra hab. Ryszarda Bartoszewicza, prof. AWF stwierdzam, że spełnia ona niezbędne warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późniejszymi zmianami), która z mocy ustawy art. 33 ustawy z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455) mających zastosowanie do niniejszego przewodu. W związku z tym stawiam wniosek do Władz Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie do publicznej obrony, a Doktorantkę do dalszych etapów przewodu doktorskiego.